

OM - oikeusministeriö

VN/2434/2018

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta

FA kannattaa erilaisia keinoja väärinkäytösten paljastamiseksi – Varmistettava väärinkäytöksistä epäiltyjen oikeusturvan takeet

Asian merkittävyyden vuoksi myös Finanssiala ry (FA) katsoo tärkeäksi antaa lausunnon komission direktiiviehdotuksesta unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta ja tätä koskevasta valtioneuvoston U-kirjelmästä. FA kannattaa erilaisia keinoja väärinkäytösten paljastamiseksi. Väärinkäytöksistä ilmoittajien suoja on yksi näistä keinoista. Väärinkäytöksistä ilmoittajien suojaa parannettaessa tulee kuitenkin varmistaa ilmoituksen kohteena olevien oikeusturvan takeet, sekä se, että ilmoituksen kohteena olevilla on tehokas suoja ilkivaltaisista ja perättömiä ilmoituksia vastaan. FA:n tarkemmat huomiot lyhyesti:

- Direktiiviehdotuksen suhdetta voimassa olevaan sääntelyyn tulisi tarkentaa jatkovalmisteluissa ja direktiivistä aiheutuvat muutokset aloilla, joilla on jo väärinkäytöksistä ilmoittamisen suojelua koskevaa sääntelyä, tulee minimoida.
- Sääntelystä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa tulee välttää.
- Väärinkäytöksistä ilmoittamiselle tulisi säätää määräaika, jonka kuluessa väärinkäytöksen tai väärinkäytösepäilyyn havaitsemisesta tulisi ilmoittaa.
- Sisäisten ilmoituskanavien käytön tulee olla ensisijaista muiden kuin lakisääteisesti viranomaisille tehtävien ilmoitusten osalta varhaisen puuttumisen mahdollistamiseksi.
- Työsuhteen palauttamis- eikä säilyttämispakkoa tule säätää.

Yksityiskohtaiset huomiot direktiiviehdotuksesta

Ylimääräisen hallinnollisen taakan välttäminen (1 artikla)

Monissa finanssialaa koskevissa säädöksissä säännellään jo entuudestaan väärinkäytöksistä ilmoittajien suojasta ja ilmoituskanavista. FA pitää asianmukaisena sitä, että nyt valmisteilla oleva direktiivi vain täydentää alakohtaisissa unionin säädöksissä vahvistettuja rikkomisista ilmoittamista koskevia sääntöjä, erityisesti jos tämä tarkoittaa sitä, että finanssialan jo olemassa olevat ilmoituskanavat voidaan säilyttää ennallaan. FA näkee, ettei tehokkaiksi ja toimiviksi todettuja sisäisiä ilmoituskanavia ole syytä muuttaa. Olemassa olevien ilmoituskanavien säilyttäminen ennallaan vähentäisi finanssialan toimijoihin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa ja säilyttäisi alakohtaisen sääntelyn mahdollistaman sisäisen ilmoituskanavan räätälöinnin toimijan tarpeiden mukaisesti.

FA pitää tärkeänä, että direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa edelleen tarkennetaan direktiivin suhdetta voimassa olevaan sääntelyyn.

Väärinkäytöksistä ilmoittavien suojasta tiedottaminen (10 artikla)

FA pitää direktiiviehdotuksen tavoitteena olevaa väärinkäytöksistä ilmoittajien suojasta tiedottamista ja tarjolla olevan neuvonnan ja tiedon parantamista tärkeänä ja myönteisenä asiana. Väärinkäytöksistä ilmoittavien suojasta tiedottamisen tulisi lisäksi sisältää tieto siitä, ettei direktiivi anna suojaa ilkivaltaisten tai perättömien ilmoitusten tekijöille. Tiedon lisääminen sekä kannustaa asianmukaisten ilmoitusten tekemiseen että ennaltaehkäisee ilkivaltaisia ja perättömiä ilmoituksia.

Vastatoimien ja ilmoituksen syy-yhteys sekä ajallinen ulottuvuus (13 artikla)

On tärkeää, että oikeussuojaa saadakseen ilmoittajan on käytettävä ilmoituskanavia sekä asianmukaisesti että mahdollisimman nopeasti. On tarpeen säätää määräajasta, jolloin ilmoitus on tehtävä. Ei myöskään ole perusteltua ulottaa vastatoimien kieltoa pitkälle ilmoituksen tekemisestä. Muuten syy-yhteydet ilmoitukseen hämärtyvät entisestään.

Sisäisen ilmoituksen ensisijaisuus (13 artikla, resitaalit 62 ja 63)

Varhaisen puuttumisen mahdollistamisen ja ilmoituksen kohteena olevan oikeusturvan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että väärinkäytöksistä ilmoitetaan ensisijaisesti sisäisesti. Sisäistä ilmoituskanavaa käytettäessä ilmoituksen kohteena olevalla on mahdollisuus puuttua väärinkäyttöihin varhaisessa vaiheessa ja näin välttää esimerkiksi tietojen julkaisemisesta syntyvä mainevahinko.

Sisäisen ilmoituskanavan ohittamisen tulisi, muissa kuin lakisääteisissä tilanteissa, olla sallittua vain poikkeuksellisesti. Esimerkiksi ilmoittajan uskomus vastatoimien kohteeksi joutumisesta ei ole FA:n näkemyksen mukaan riittävä syy sisäisen ilmoituskanavan ohittamiseen. Riittävä suoja vastatoimia vastaan tulisi taata muilla oikeusturvakeinoilla. Sisäisen ilmoituskanavan ensisijaisuus tulee nostaa selkeämmin esiin myös artiklatasolla.

FA huomauttaa, etteivät ilmoituksessa annetut tiedot aina ole riittäviä mahdollisten väärinkäytösepäilyjen selvittämiseksi. Lisätietojen saaminen väärinkäytöksestä ilmoittajalta voi siten olla välttämätöntä mahdollisten väärinkäytösten selvittämiseksi. FA näkee, että sisäisen tai ulkoisen ilmoituskanavan ohittamisen edellytyksenä tulisi ajallisen ulottuvuuden ohella olla se, että ilmoittaja on vastannut hänelle sisäisestä tai ulkoisesta ilmoituskanavasta lähetettyyn lisätietopyyntöön.

Ilmoittaviin henkilöihin kohdistuvien vastatoimien kielto (14 artikla)

FA pitää sinällään perusteltuna, että asianmukaisen ja asianmukaisella tavalla ilmoituksen tehneillä on tarve oikeussuojaan vastatoimien suhteen. Komission ehdotuksessa on kuitenkin kohtia, jotka ovat osittain taikka täysin vieraita Suomen nykyiselle työoikeusjärjestelmälle. Seuraavassa on kaksi esimerkkiä.

1. Työsuhteen palauttaminen (resitaali 72)

Suomen työlainsäädännössä on nykyisin erityinen työsuhdeturva esim. luottamusmiehillä, luottamusvaltuutetuilla sekä perhevapaalaisilla. Kuitenkin näissäkin tapauksissa työnantaja voi päättää työsuhteen, mutta jos työsuhde on päätetty lain vastaisesti vaikuttaa se mahdollisesti tuomittavaan korvaukseen.

Kun työsuhteen ”palauttamispakosta” ei ole ollut tarvetta säätää luottamusmiesten, luottamusvaltuutettujen tai perhevapaalaisten osalta, ei siitä FA:n mielestä ei ole perusteltua säätää myöskään väärinkäytöksistä ilmoittajien osalta.

2. Työsuhteen päättämiskiello oikeudenkäynnin aikana (15 artikla, resitaali 73)

Työnantaja oikeus päättää työsuhteen voimassaolosta tulee säilyttää eikä ole kohtuullista työnantajan kannalta pitää työsuhdetta voimassa jopa useita vuosia oikeudenkäynnin ajan. Näin ei Suomessa menetellä muissakaan työsuhteen päättämistä koskevissa riitatilanteissa ja oikeudenkäynneissä.

Työsuhteen palauttamis- eikä säilyttämispakosta ole perusteltua säätää senkään takia, että nyt valmisteilla olevan direktiiviehdotuksen mukaan väärinkäytöksistä ilmoittavia henkilöitä suojataan muun muassa perhevapaalaisten tapaan myös käänteisen todistustaakan avulla (artikla 15, kohta 5).

Suoja ilkivaltaisista ja perättömiä ilmoituksia vastaan (17 artikla)

FA suhtautuu ilmoituksen kohteena olevien oikeusturvan kannalta myönteisesti jäsenvaltioille asetettavaan velvoitteeseen säätää tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat seuraamukset ilkivaltaisista tai perättömiä ilmoituksia tekeville henkilöille. FA näkee, että ilkivaltaisten tai perättömien ilmoitusten tekemisen tulee olla ankarasti sanktioitua niiden mahdollisimman tehokkaan ehkäisyn takaamiseksi.

FINANSSIALA RY

Lea Mäntyniemi